

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920.

Första kammaren.

Nr 16.

Onsdagen den 25 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr *Walles* anmälde, att han nu ankommit till riksdagen.

Herr talmannen tillkännagav, att e. o. hovrättsnotarien F. Thorvall på begäran entledigats från anställning såsom notarie hos kammaren och att i ledigheten efter honom utsetts till notarie banktjänstemannen Torsten B. Carlsson.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppskattning av rustnings- och roteringsbesvärens värde vid vissa truppförband under år 1920; och

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillstånd för tygförvaltaren C. A. F. Almquist att för rätt att åtnjuta ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring; samt

bankoutskottets utlåtande nr 10, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning.

Föredrogs herr *Karl Johan Ekmans* anhållan att få till hans excellens herr statsministern framställa spörsmål om innebörden av de olika meningar, som i kommunalskattefrågan gjort sig gällande bland statsrådets ledamöter, m. m.

Herr talmannen hemställde, huruvida kammaren medgäve, att nu ifrågavarande spörsmål finge framställas; och förklarade herr talmannen sig finna denna fråga vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Första kammarens protokoll 1920. Nr 16.

Den, som medgiver, att nu ifrågavarande spörsmål må framställas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, lämnas icke medgivande härtill.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 37;

Nej — 57.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 3.

Vid förnyad föredragning av första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion om beredande av rätt till dagtraktamente för av landsting vald ledamot i inskrivningsrevision, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt;

och skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas andra kammaren.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 6, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1921 sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkterna 3—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till bidrag för anläggning av nya samt förbättring eller omläggning av backiga eller eljest mindre goda vägar på extra stat för år 1921 anvisa ett reservationsanslag av 4,500,000 kronor.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehåft ett flertal inom riksdagen i ämnet väckta motioner. Statsbidrag
till väganlägg-
ningar m. m.
(Forts.)

Sålunda hade uti två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren nr 85, av herr *S. M. Pettersson* m. fl., och den andra inom andra kammaren nr 167, av herr *B. Nilsson* i Landeryd m. fl., hemställts, att riksdagen måtte besluta att till bidrag för anläggning av nya samt förbättring eller omläggning av backiga eller eljest mindre goda vägar på extra stat för år 1921 anvisa ett reservationsanslag av 7,000,000 kronor.

Vidare hade i nedannämnda inom andra kammaren väckta motioner föreslagits, att ifrågakvarande anslag måtte bestämmas till följande belopp, nämligen:

av herr *I. Vennerström*, motion nr 10, herr *B. Olsson* i Kollungeröd, motion nr 38, samt herrar *S. A. Carlsson* i Solberga och *J. G. Svensson* i Betingetorp, motion nr 61, till 5,500,000 kronor ävensom av herr *C. Olsson* i Berg m. fl., motion nr 230, till 9,000,000 kronor.

Utskottet hade i nu föredragna punkt på återopade grunder hemställt, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och de av herrar *S. M. Pettersson* m. fl., *Nilsson* i Landeryd m. fl., *Vennerström*, *Olsson* i Kollungeröd, *Carlsson* i Solberga och *Svensson* i Betingetorp samt *Olsson* i Berg m. fl. i ämnet väckta motionerna, måtte till bidrag för anläggning av nya samt förbättring eller omläggning av backiga eller eljest mindre goda vägar på extra stat för år 1921 anvisa ett reservationsanslag av 5,000,000 kronor.

Herr *P e t t e r s o n*, *M a l k o l m*: Herr greve och talman, mina herrar! Då man tager del av de uppgifter, som finnas tillgängliga hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och som lämnats i statsverkspropositionen under olika år, så finner man, att redan före kristiden de statsanslag, som beviljats, ha varit otillräckliga och icke motsvarat de behov, som förelegat, om man tager hänsyn till de ansökningar som ingått om statsbidrag för här ifrågakvarande ändamål. Under senare år ha emellertid, dels till följd av att penningvärdet så väsentligt sjunkit och särskilt på grund av de uppdrivna arbetskostnaderna, dessa anslag, efter vad man kan konstatera, så småningom blivit allt mer otillräckliga, vartill även bidragit, att antalet ansökningar betydligt ökats, såsom man finner av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens uppgifter och som också påpekats i vår motion.

Vi finna även, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen under åtskilliga år uttalat den meningen, att det har krävts större anslag från statens sida; men departementschefen har under åtskilliga år funnit lämpligt att nedsätta det föreslagna beloppet med en miljon kronor. Detta nedsättande av anslaget från departementschefens sida har dikterats av sparsamhetsskäl, en motivering, som jag för min del uppskattar och icke vill underkänna, när det gäller de år som gått. Men sedan nu kristiden så till vida gått över, att man kan beräkna att under nästkommande år, d. v. s. 1921, komma in i mera normala förhållanden,

Statsbidrag
till väganlägg-
ningar m. m.
(Forts.)

så kan man ju anse, att detta anslag möjligen bort höjas. Vi finna ju också, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i sitt utlåtande påpekat, att anslaget för 1921 borde höjas till 5,5 miljoner, men i statsverkspropositionen har anslaget upptagits till ett belopp av 4,5 miljoner kronor.

Utskottet har icke framställt några särskilda anmärkningar mot motionen, men har efter en motivering i mycket försiktiga ordalag stannat vid att föreslå en slutsiffra av fem miljoner kronor. Då man känner till, vilka förhållanden som äro rådande ute i landet och vilka svårigheter att lösa dessa vägfrågor som möta dels inom kommunerna, dels inom vägstyrelser och vägstämmor, för att inte säga även från övriga, högre myndigheters sida, och när man har den verkligt beklämmande erfarenheten, att det i enskilda fall kan taga 5—10, ja, 15—20 år eller kanske ännu mer, innan en sådan fråga kan komma fram till det slutliga avgörandet hos Kungl. Maj:t och man kan beräkna bidrag av detta anslag, då måste man finna, att dessa statsanslag äro alldeles otillräckliga, såsom jag för min ringa del här sökt påvisa. Det torde icke vara lyckligt för landet, att man drar ut på lösningen av dessa vägfrågor i en så oändlig grad, då deras lösande säkerligen är ett stort intresse både för produktionen och för utvecklingen i övrigt inom landet.

Jag vill ha sagt dessa ord endast för att motivera min ståndpunkt ifråga om den motion, vi framfört här i denna kammare. Jag skall dock, herr talman, inskränka mig därtill och icke framställa något yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förvarande punkt hemställt.

Punkterna 12—16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17.

Lades till handlingarna.

Punkterna 18—20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21.

Lades till handlingarna.

Punkterna 22—35.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 36.

Lades till handlingarna.

Punkterna 37—41.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 42.

Lades till handlingarna.

Punkterna 43—45.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 46.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för fortsättande av arbetena med en allmän utredning rörande Sveriges inre vattenvägar på extra stat för år 1921 anvisa ett reservationsanslag av 80,000 kronor. *Anslag till fortsatt utredning rörande Sveriges inre vattenvägar.*

Utskottet hade i nu förevarande punkt av angivna skäl hemställt, att riksdagen måtte för slutförande av arbetena med nu pågående utredning rörande vissa av Sveriges inre vattenvägar på extra stat för år 1921 anvisa ett reservationsanslag av 40,000 kronor.

Herr statsrådet *H o l m q u i s t*: Herr greve och talman, mina her- rar! Såsom departementschef har jag ju glädjen att konstatera, att statsutskottet visat en stor välvilja vid behandlingen av den nu föreliggande huvudtiteln. Den punkt, som emellertid alldeles särskilt har föranlett mig att uppträda, är just den nu föredragna.

Statsutskottet har visserligen ansett nödigt, att medel beredas till slutförande av nu pågående undersökningar rörande vissa av våra inre vattenvägar, men däremot har statsutskottet avstyrkt anvisandet av anslag för den ifrågasatta *allmänna* utredningen rörande vårt kanalväsen.

Det var på framställning av Kungl. Maj:t, som riksdagen år 1916 beslöt att lämna bifall till åtgärder för verkställandet av en *allmän* utredning rörande Sveriges inre vattenvägar. Med en sådan utredning avsågs, såsom framgår av dåvarande chefens för civildepartementet yttrande till statsrådsprotokollet den 14 januari 1916, att ernå ett enhetligt bedömande av riktlinjerna för våra inre vattenvägars utveckling. *Till en början* borde dock utredningen, heter det, begränsas till vissa viktigare kanalföretag, nämligen Göta kanal och det vattenvägssystem, som har mera direkt sammanhang med Vänern och Mälaren. Inom ramen av denna undersökning fölle då även frågan om förbättring av vattenförbindelsen mellan Mälaren och Hjälmarén och mellan denna senare sjö och Vänern eller Vättern samt av Strömsholms kanal.

Kanalkommissionen, som har dessa utredningar sig förelagda, väntar nu att kunna slutföra det sålunda angivna *första* utredningsprogrammet under loppet av nästkommande år. Under senare delen av 1921 borde enligt Kungl. Maj:ts mening den mera allmänna, enhetliga utredningen av de inre vattenvägarna påbörjas. Denna utredning är,

*Anslag till
fortsatt utred-
ning rörande
Sveriges inre
vattenvägar.*
(Forts.)

såsom herrarna av de föreliggande handlingarna redan torde känna till, avsedd att bestå i en inventering av samtliga våra vattendrag och de sträckningar för konstgjorda kanaler, som kunna komma i fråga i och för ett bedömande av vilka vattendrag, som inom överskådlig framtid kunna och böra kanaliseras för varutransporter, samt huruvida någon eller några av de ifrågasatta konstgjorda kanalerna böra komma till utförande.

Statsutskottet har nu funnit sig böra avstyrka anvisandet av anslag för denna *allmänna utredning* rörande vårt kanalväsen.

Det är nu att märka, och jag tillåter mig att alldeles särskilt betona detta förhållande, att denna allmänna utredning var avsedd att utföras i mycket schematisk form, i det den skulle bestå däri, att på en karta över landet endast skulle efter en okulär besiktning av möjligheterna för de respektive farledsföretagens tekniska och ekonomiska utförande markeras de farledsföretag, som kunde ifrågasättas, samt angivas den normaltyp enligt av kanalkommissionen utarbetade normalbestämmelser, som lämpligen borde för de olika farledsföretagen tillämpas.

Även om, såsom utskottet säger, nuvarande tidsförhållanden i regel nödvändiggöra ett undanskjutande av anläggningsfrågor av ifrågasvarande slag till en oviss framtida tidpunkt, måste dock beaktas, att vattenvägarnas stora betydelse såsom transportvägar för särskilt massgods är såväl hos oss som i andra kulturländer erkänd. Medan dock hos oss — om man undantager Trollhätte kanals ombyggnad och den nu pågående ombyggnaden av Södertälje kanal — intet gjorts sedan mitten av förra seklet att förbättra vårt gammalmodiga vattenvägs-system eller att skapa nya vattenvägar, har i andra länder så mycket mera åstadkommits på detta område. Det storartade kanalsystem, som under vår tid växt fram i Tyskland, torde vara mera allmänt känt, och även i många andra länder hava under senare tider betydelsefulla vattenkommunikationer skapats. Intresset för åstadkommandet av ett enhetligt vattenvägssystem är också överallt stort, och såväl i Tyskland och Österrike som i Frankrike, Italien, England och Amerika finnas dylika kanalplaner utarbetade eller har ifrågasatts att genom särskilda kommissioner åvägbringas. Huru betydelsefulla vattenvägsfrågor i allmänhet anses vara, framgår även av de många bestämmelser rörande administration och utförande av dylika frågor, som innefattas i fredstraktaten.

Det kan därför ifrågasättas, huruvida den tid verkligen är så långt avlägsen, då även Sverige, som med sina talrika sjöar och sina djupt in i landet förande floder mer än de flesta länder äger förutsättningar att förskaffa sig ett förmånligt vattenvägssystem, bör tillgodogöra sig de förutsättningar i förevarande avseende, som naturen anvisat. Med hänsyn härtill kan det givetvis icke vara annat än klokt att i god tid skaffa sig en översikt — om än mycket schematisk — över de möjligheter i avseende på vattenkommunikationer, som vårt land äger.

Det torde därjämte få anses så mycket mera förtänksamt att un-

der den närmaste tiden åvägabringa en utredning härutinnan, som det enligt kanalkommissionens redan verkställda utredningar visat sig, att de nya vattenvägar, som i vårt land kunna ifrågasättas till utförande, i ett flertal fall böra — av kostnads- och trafikekonomiska skäl — framdragas längs våra floder och det på sådant sätt, att dessa medelst dammanläggningar regleras och omskapas till sammanhängande, lugnt flytande farleder. Det sätt, varpå dessa regleringar böra ske, sammanfaller emellertid icke alltid med det sätt för respektive floders reglering, som med hänsyn till kraftutvinningen i vattenfallen lämpligen bör äga rum. En för såväl sjöfarten som kraftutvinningen lämplig reglering av våra floder kan därför merendels endast ernås genom kompromiss. Det måste ju nämligen få anses mindre förtänksamt att verkställa flodregleringar med hänsyn till det ena av nämnda intressen utan att taga hänsyn jämväl till det andra.

Det kan också pekats på några fall, då nu nämnda spörsmål redan varit aktuella. Så är fallet såväl i fråga om de planer, som nu äro å bane att reglera Motala ström ovanför Roxen för anläggande av en kraftstation i samband med statsbanornas elektrifiering, som i fråga om den nu aktuella planen att samla och bättre utnyttja den i privat ägo varande vattenkraften vid Kimstad, Skärblacka och Ljusfors mellan Roxen och Glan. I förra fallet har ett samarbete mellan vattenfallsstyrelsen och kanalkommissionen fört till, att en kraftstation kan förläggas och utföras så, att ett framtida framdragande av en farled längs Motala ström icke omöjliggöres, på samma gång som kraftföretaget icke betungas med några kostnader för farledsföretaget. I senare fallet har mellan kanalkommissionen och de enskilda vattenkraftsägarna preliminär överenskommelse träffats om ett sådant samlande av vattenkraften i de tre nämnda vattenfallen och en sådan förläggning av den kraftstation, som under närmaste tiden är avsedd att utföras, att framdeles, om så visar sig önskvärt, en farled kan framdragas i Motala ström förbi de ifrågavarande fallen på det lämpligaste sätt, som över huvud taget kan ifrågasättas.

Att under närmaste åren många sådana fall kunna framkomma, torde vara alldeles påtagligt.

Men även i andra avseenden kan det vara nyttigt att äga klarhet om, huruvida farledsintressen längs våra floder kunna förefinnas. I de fall, då det gäller att framdraga järnvägar eller landsvägar över en flod och detta skall ske medelst vidlyftiga och dyrbara broar, som böra äga lång livslängd, är det givetvis till synnerligen stor fördel att äga kännedom om, huruvida och på vad sätt floden i fråga en gång kan komma att kanaliseras för farledsändamål. Är så fallet, så kan och bör det givetvis sättas i fråga att förlägga och anordna broarna på ett sådant sätt, att farleden ej omöjliggöres eller bron en gång måste slopas. Säkert är att, om vid framdragandet av våra järnvägar hänsyn tagits till landets farleder i högre grad än nu i ett flertal fall skett, många nu befintliga, för båda kommunikationsslaget synnerligen besvärliga brokorsningar kunnat i avsevärd grad förbättras.

*Anslag till
fortsatt utredning rörande
Sveriges inre
vattenvägar.*

(Forts.)

Anslag till
fortsatt utred-
ning rörande
Sveriges inre
vattenvägar.
(Forts.)

Huru nyttigt det alltså får anses vara för landet att till sitt förfogande äga en förteckning över de farleder, som en gång kunna sättas i fråga till utförande, torde vara uppenbart. Icke minst nyttigt torde det därjämte vara att genom allvarlig utredning kunna utränga och från dagordningen avföra sådana farledsföretag, som sakna förutsättningar att kunna realiseras. Såsom exempel kan nämnas, att kanalkommissionen anser sig kunna avvisa tanken på genomförandet av den s. k. Svea kanal, åtminstone med större mått, på sträckan Hjälmaran och Väneren eller Vättern. Det arbete med upprättandet av en dylik förteckning, som av Kungl. Maj:t ifrågasatts, kan av kanalkommissionen verkställas på en tid, som icke behöver överstiga två år. Då kommissionen förfogar över krafter, som äro i förevarande frågor fullt tränade, kan utredningen verkställas utan all onödig tidsutdräkt. Det torde väl för övrigt icke få anses förenligt med god hushållning att icke draga den nytta av den i ämnet särskilt uppfostrade personal, som finnes tillgänglig, och icke låta kanalkommissionens arbeten slutföras, till ett enhetligt helt, utan avbryta arbetet och skingra det goda material, som med stora kostnader blivit sammanbragt.

Med hänsyn till vad statsutskottet anfört om att ingen plan för den allmänna utredningen blivit för riksdagen framlagd, tillåter jag mig uttrycka den förhoppningen, att om en sådan närmare motiverad plan längre fram utarbetas, riksdagen måtte ånyo välvilligt upptaga frågan om beviljande av anslag för planens genomförande.

Jag har endast ett par ord ytterligare att tillägga, nämligen rörande den andra delen av frågan eller slutförandet av kommissionens arbeten.

Huruvida det belopp av 40,000 kronor, som utskottet tillstyrker att under år 1921 utgå för slutförandet av det första programmet för kanalutredningarna, kan befinnas tillräckligt, är icke möjligt att nu med full säkerhet säga. Utredningen måste i varje fall föras så långt, att den jämväl kommer att omfatta de spörsmål, för vilkas behandling bidrag lämnats av kommuner, korporationer och enskilda. Det bör efter min uppfattning jämväl påpekas, att kanalkommissionen för år 1921 hemställt om ett anslag av 100,000 kronor och att Kungl. Maj:t nedsatt detta belopp till 80,000 kronor. Då det givetvis icke kan vara lämpligt att avklippa arbetena, när de 40,000 kronorna tagit slut, borde, även om nu ej större anslag beviljas, möjligheten stå öppen att för en ändamålsenlig avslutning av kommissionens arbeten erhålla nödigt fyllnadsbelopp.

Att slutligen kommissionens arbeten dragit längre tid än som måhända från början beräknats, har delvis sin grund däri, att kommissionens arbete på grund av särskilda uppdrag utökats utöver det ursprungliga programmet och att de oerhört stegrade kostnaderna på alla områden nödvändiggjort en något långsammare takt än den ursprungligen avsedda för att få de beviljade anslagen att räcka till.

Jag har endast, herr greve och talman, i anledning av utskottets uttalande velat i protokollet få detta mitt yttrande intaget.

*Anslag till
fortsatt utredning rörande
Sveriges inre
vattenvägar.*

(Forts.)

Herr vice talmannen: Herr talman, mina herrar! Med anledning av det yttrande, herr statsrådet här haft, skall jag be att få säga några ord.

Statsutskottet har på intet sätt underskattat vattenvägarnas betydelse för Sverige, men statsutskottets ledamöter ha, utom vad de kunnat läsa sig till i årets statsverksproposition, även varit i tillfälle att inhämta en del upplysningar genom att personligen sätta sig i förbindelse med ledaren för kanalkommissionen; och det är på grund av vad statsutskottet därvid inhämtat som statsutskottet kommit till det resultat, som här föreligger.

Det kan visserligen vara sant, att när denna kanalkommission kom till, den möjligen fick ett program, som var så pass omfattande som herr statsrådet här angivit, men huvudsakligen avsåg ju denna utredning att undersöka frågorna om en modernisering av Göta kanal och möjligheterna till utveckling av det vattenvägs-system, som har mera direkt sammanhang med Vänern och Mälaren. Nu är ju detta undersökningsarbete i det närmaste fullbordat, och dess resultat kommer under årets lopp att föreligga i form av en utredning rörande såväl Göta kanal som farleden mellan Mälaren och Hjälmaren liksom även rörande Strömsholms och Nyköpings kanal. Därmed är ju en rätt betydelsefull utredning verkställd, och med hänsyn till alla de krav som nu ställas med avseende å landsvägar, järnvägar och även vattenvägar, får man väl tänka sig i alla fall att, sådant det statsfinansiella läget för närvarande är, anordnandet av nya kanaler blir skjutet långt bort i framtiden. Under sådana förhållanden har statsutskottet för sin del icke kunnat inse vikten och betydelsen av att redan nu få den schematiska översikt över de vattenvägar, som möjligen någon gång i framtiden kunna åstadkommas inom landet. Det är ju endast en okulärbesiktning det är fråga om, och det säger sig självt, att i den mån krav ställas på nya vattenvägar, blir det möjligt att för varje gång lokalt undersöka förhållandena, och det synes mig icke otroligt, att de lokala intressena i vissa fall kunna taga hand om dessa frågor. Det är också fullkomligt tänkbart, att med de institutioner, som redan finnas, i varje särskilt fall en undersökning kan göras, utan att man därför behöver ha en kanalkommission bestående

Det är naturligtvis dessa omständigheter, som gjort, att man varit tveksam att nu låta kanalkommissionens arbete utsträckas till att åstadkomma en sådan där allmän översikt över möjligheterna till utveckling av våra vattenvägar och att uppgöra en enhetlig plan härför. Det finnes ju en viss tendens, att vissa kommissioner, som tillsätts, bliva av den bestående art, att de snart taga formen av ett särskilt litet verk för sig.

Anslag till
fortsatt utred-
ning rörande
Sveriges inre
vattenvägar.
(Forts.)

Vad nu själva anslagsfrågan beträffar, vill jag dessutom fästa uppmärksamheten på, att till 1919 års riksdag hade kanalkommissionen hemställt om ett anslag av 120,000 kronor för att som den säger, fullborda det uppdrag, den då hade. Dåvarande departementschefen nedprutade anslaget till 80,000 kronor. När nu statsutskottet tillstyrkt, att kanalkommissionen skall få till sitt förfogande 40,000 kronor, är ju detta alltså i full överensstämmelse med vad kanalkommissionen hade begärt för att slutföra det uppdrag, som den ansåg sig ha fått, åtminstone enligt de uppgifter, som förelågo vid förra årets riksdag.

Det är på dessa skäl jag ber att få yrka bifall till statsutskottets hemställan i denna punkt.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i nu ifrågavarande punkt hemställt.

Punkterna 47—56.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Om ökning av
riksbankens
sedelutgiv-
ningsrätt.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökning av riksbankens sedelutgivningsrätt.

§ 6 i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 hade enligt lag den 25 maj 1915 följande lydelse:

»Riksbanken äger att utge sedlar till det belopp, som motsvaras av dubbla summan av riksbankens metalliska kassa, så beräknad, som i § 8 sägs, samt därutöver till ett belopp av etthundratjugufem miljoner kronor.

Om sådant med hänsyn till krig, krigsfara eller svår penningkris prövas oundgängligen nödigt, må Konungen och riksdagen samfällt medgiva riksbanken att utge sedlar till ett belopp av ytterligare högst etthundratjugufem miljoner kronor; åliggande det fullmäktige i riksbanken att, så snart ske kan, ur den allmänna rörelsen indraga sedlar till belopp, motsvarande vad som på grund av sålunda medgiven ökning av sedelutgivningsrätten må hava utgivits.»

I en till riksdagen den 6 februari 1920 avläten, till bankoutskottet hänvisad proposition, nr 75, hade Kungl. Maj:ten, under återropande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att riksbanken finge för tiden till den 1 mars 1921 begagna den i 6 § andra stycket av lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 omnämnda rätten att utge sedlar till ett belopp av högst etthundratjugufem miljoner kronor utöver vad som funnes angivet i första stycket av samma paragraf.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 75 måtte av riksdagen bifallas.

Herr Örne: Herr talman, mina herrar! Jag har intet annat yrkande att göra än om bifall till utskottets hemställan, som innefattar ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition i ämnet.

Jag har emellertid, då det i utskottsutlåtandet icke särskilt betonas, ansett, det vara av en viss betydelse att i kammaren uttalas den synnerliga angelägenheten av att ifrån riksbanksledningens sida göres allt vad på den ankommer för att nedbringa den forfarande abnormt stora tillgången på betalningsmedel i landet. Det synes mig att ett fortsatt överflöd på betalningsmedel innebär mycket allvarliga faror såväl för vårt ekonomiska liv som, det vågar jag säga, för den allmänna moralen i landet, vilken i hög grad lider av de egenartade förhållanden, som rått på detta område under hela kristiden. Jag hoppas, att »de synnerligen ovissa förhållanden», som utskottet åberopat, måtte, i den mån de äro att hänföra till riksbankens ledning, måtte bliva något säkrare under den närmaste framtiden.

*Om ökning av
riksbankens
sedelutgif-
ningsrätt.
(Forts.)*

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förvarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873;

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anstånd med erläggande av ränta å annuitet å statslån för järnvägsanläggning mellan Gånghester och Ulricehamn;

nr 7, angående utbetalning av förskott i avräkning å tillfälligt arvodestillägg åt tjänstemän och vaktbetjante hos riksdagens kamrar och utskott; samt

nr 8, angående arvode för upprättande av register över riksdagstrycket vid 1919 års urtima riksdag.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:ten angående utredning i visst syfte rörande s. k. socken- eller distriktsmagasinsfonder;

nr 17, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:ten angående utfärdande av instruktion med angivet innehåll för domänstyrelsen;

nr 18, i anledning av väckt motion angående revision i visst syfte av gällande författningar rörande häradsallmänningar och andra genom kronans försorg tillkomna allmänningsskogar; samt

nr 19, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i lagen om enskilda vägar på landet.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. ny lagstiftning rörande vård av enskildes skogar m. m.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 20, i anledning av väckta motioner om åvägabringande av förslag till en på vissa angivna grunder byggd ny lagstiftning rörande vård av enskildes skogar samt om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om en lag om uthålligt skogsbruk beträffande enskilda skogar.

Jordbruksutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehåft två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade motioner, nämligen:

1:o nr 140, i första kammaren, av herr *Lindhagen*, som yrkat, att riksdagen ville hemställa, att regeringen, utan avseende å skogslagstiftningskommitténs uppfattning, måtte snarast möjligt för riksdagen framlägga förslag till ny lagstiftning rörande vård av enskildes skogar, byggd i sin grundsytning på rationell skogshushållning efter hushållningsplan (uthållighetsbruk) och med iakttagande att sådan skogsvård fullständigt genomfördes för skogar av mera betydande omfattning; samt

2:o nr 195, i andra kammaren, av herr *Ander*, som hemställt, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att det tacktes Kungl. Maj:t att vidtagna åtgärder för utredning och förslag rörande lag om uthålligt skogsbruk för alla enskilda skogar under kontroll av offentlig myndighet och därvid med skyldighet att följa av nämnda myndighet fastställd avverkningsplan och åtnjuta förmånen av samma myndighets kontroll avseende främst bevarande och höjande av fastigheternas skogskapital.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande av angiven orsak hemställt, att förevarande motioner ej måtte av riksdagen bifallas.

Herr *Lindhagen*: Herr talman! Tyvärr är jag så hes, att jag icke kan göra mig hörd, men det allra värsta är, att jag försummat att närvara vid föredragningen av jordbruksutskottets utlåtande nr 18, rörande vilket jag egentligen skulle hållit ett anförande. Emellertid kan ju även den sak, varom detta utskottsutlåtande handlar, tjäna som utgångspunkt för några erinringar om jordbruksutskottets utlåtanden i bägge ifrågavarande avseenden.

Uti klämmarna till mina båda här ifrågavarande motioner har jag uppställt och preciserat bestämda krav i vissa avseenden — krav, som jag anser förtjäna det allra största beaktande. Härpå har jordbruksutskottet i bägge fallen svarat, såsom det mer och mer blivit vanligt inom riksförsamlingen, att *eftersom* saken varit föremål för behandling av två kungl. kommittéer, finnes det icke någon

anledning för riksdagen att taga den ringaste befattning med någondera frågan, förrän Kungl. Maj:t avgivit utlåtande i ämnet.

Nu har jag emellertid i min motion fäst uppmärksamheten på, att kommittén i den förra frågan uttryckligen tagit avstånd från just det yrkande, som gjorts i motionen. Vad är då detta för ett svar av utskottet? Utskottet hade väl då snarare haft anledning att tillstyrka riksdagen att bilda sig en egen uppfattning i saken och, om riksdagen gillar motionärens mening, skriva till regeringen och begära, att kommitténs synpunkter icke måtte läggas till grund för en blivande lagstiftning. Men i stället svarar utskottet på det sätt, att utskottet fäster uppmärksamheten på, att kommittén meddelat utlåtande i dessa saker, men utskottet säger icke, vad detta utlåtande innehåller. Det tyckes vara alledeles nog, att kommittén bara sagt någonting. Om detta alldeles strider mot motionen, gör ingenting, bara kommittén yrkat någonting, skall riksdagen icke alls inlåta sig på saken utan avvakta vad regeringen i nåder tänker göra.

Jag har i min nu behandlade motion yrkat, att man skall övergå till uthållighetsbruk beträffande enskilda skogar, i den mån det låter sig göra och således särskilt beträffande alla stora skogar. Andra kammaren har tre gånger bifallit av mig väckta motioner i detta syfte. Sedan har tillsatts en kungl. kommitté, och då måste man tåga. Efter nio års arbete har denna kommitté framlagt ett förslag, som står kvar på de gamla ståndpunkterna. Det kan då icke vara underligt, om man tager upp sina gamla strävanden och söker få gehör för densamma hos statsmakterna.

Kommittén har stannat vid återväxtlagen och icke föreslagit uthållighetsbruk å skogar av större omfattning. Motionären begär, att riksdagen skall skriva till regeringen och säga: Vi önska, att principen om återväxt kompletteras med uthållighetsbruk åtminstone på de större skogarna. Då svarar utskottet, att utskottet, behjärtar motionens syfte, men då frågan kommer under omprövning i sammanhang med det förslag till ny lagstiftning angående värden av enskilda skogar m. m., som Kungl. Maj:t — på grundvalen av skogslagstiftningskommitténs utredning — torde komma att för riksdagen framlägga, så behövs ingen skrivelse. Man behjärtar syftet med motionen, men man säger, att Kungl. Maj:t kommer att, på grundval av skogslagstiftningskommitténs utredning, som icke behjärtar motionens syfte, framlägga förslag, och därför avstyrker man motionen.

Denna företeelse, som inom riksdagen på senare tider blivit vanlig, har en stor principiell betydelse. Det är nämligen fråga om, huruvida det s. k. parlamentariska styrelsesättet skall urarta på ett så oerhört sätt, att riksdagen skall vara regeringens knektehåll, en ödmjuk tjänare, som icke har någon annan mening än majoritetens egen nådiga regering, på vilket det ankommer att säga, vad som skall tänkas och tryckas. Förr i världen, då vi icke hade något parlamenta-

Ang. ny lagstiftning rörande värden av enskildes skogar m. m.
(Forts.)

Ang. ny lag-
stiftning rör-
ande vård av
enskildes sko-
gar m. m.

(Forts.)

riskt styrelsesätt utan en ämbetsmannaregering, var det oupphörliga konflikter mellan enrådiga departementschefer och andra kammarens partiledare; då var det liksom luft i luckan i andra kammaren. Då sade man ifrån i alla möjliga avseenden, vad man tyckte, och skrev också om detsamma. Men nu, Gud bevars, sedan majoriteten fått sin egen regering och regeringen har sin egen majoritet, styres landet icke längre som förut av två herrar utan av två ödmjuka tjänare.

Ingenting mänskligt undgår att ha två sidor, och det parlamentariska styrelsesättet, som skulle vara så utomordentligt bra och komma med en flik av det tusenåriga riket, vad har det lett till? Jo, en ny byråkrati, ett nytt förtryck, som är lika oerhört som det gamla och som fullkomligt underkuvat riksdagen, som mer och mer förvandlas till ren boskap.

Herr talman! Jag kan icke förstå, att, när en motionär begär, att riksdagen skall uttala sig för en annan grund för skogslagstiftningen än den, som en av regeringen tillsatt kommitté uttalat sig för, riksdagen då skall säga: *Eftersom* kommittén avgivit ett utlåtande och vi för närvarande icke intressera oss för vad detta utlåtande innehåller utan böra avvakta, vad Kungl. Maj:t i nåder tänker föreslå, så avslå vi motionärens hemställan. Vad tjänar det då till att svenska folket väljer representanter, som skola företräda meningar på djupen och i levande livet och föra fram dessa till höga vederbörande, vilka icke själva kunna tänka på allt och, i den mån de hinna upp på den stora stegen, komma så långt ifrån det levande livet, att de även behöva påminnelser.

Under sådana förhållanden ber jag, herr talman, att få yrka bifall till min motion.

Greve Wachtmeister: Den ärade motionären har varit synnerligen onädig mot och skarpt kritiserat jordbruksutskottet, därför att detsamma icke ansett sig kunna tillstyrka riksdagen att besvara Kungl. Maj:t i ett ärende, som för närvarande är på Kungl. Maj:ts prövning beroende. Emellertid är det ju endast en gammal praxis, som utskottet härvid följt. Det är motionärens ovedersägliga rättighet att giva uttryck åt sin uppfattning om värdet av denna praxis, men lika ovedersäglig är utskottets, kammarens och riksdagens rätt att ha sin uppfattning, även om denna skulle divergera mot den föregående ärade talarens. Den ärade motionären måste väl ändå medgiva, att det är oegentligt och i viss mån ett slöseri med statens medel, att man först tillsätter en kungl. kommitté och att riksdagen sedan skall bestämma sin ståndpunkt utan att ha fått tillfälle att taga del av den utredning, som denna kommitté åstadkommit. Den ärade motionären säger visserligen, att han åtminstone känner det resultat, till vilket denna kommitté kommit, men huru många av riksdagens ledamöter ha månne denna kännedom, och i all synnerhet, huru

många ha väl tagit del av de motiv, som av denna kommitté anförts för det resultat, till vilket den kommit.

Herr greve och talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. ny lagstiftning rörande värd av enskildes skogar m. m.

(Forts.)

Herr Lindhagen: Nu blir det allt värre och värre. Såsom vi hört av den siste ärade talarens anförande skulle riksdagens ledamöter icke ens ha förmåga att läsa igenom ett kommittébetänkande och se, om detsamma överensstämmer med deras egna åsikter, utan betänkandet skulle, då det en gång kommer, proppas i dem, liksom man proppar någonting i småbarn. Det kommittébetänkande, som det här är fråga om, är tryckt och av mig åberopat, och det hade därför varit utskottets plikt att taga del av detsamma. Nu ha vi fått höra, att den parlamentariska politiken lett ända därhän, att man icke ens har förmåga att titta i ett kungl. kommittébetänkande, förrän Kungen i nåder stigit ned från sin tron och framlagt, vad han har för uppfattning om detsamma.

Det är förunderligt, huru lätt det i sådana här frågor är för den gamla herremakten att få till stånd ett enhälligt utskottsutlåtande och att få alla socialdemokratiska ledamöter av utskottet med sig om sin uppfattning av parlamentarismen och trampa rent folkliga krav under fötterna. Så t. ex. stadgades i 1734 års lag, att de fattigaste skulle i främsta rummet få del av häradsallmänningars avkastning, vilket 1866 års förordning vände om. Och vidare hade det yrkats, att delägarna skulle ha lika rösträtt vid behandlingen av häradsallmänningars förvaltning, i stället för att de rikaste och de stora industriella bolagen skola ha det största röstetalet. Om sådant skall riksdagen icke alls ha någon mening om förr än regeringen framlagt ett förslag och vi stå inför ett enligt all erfarenhet så gott som orubbligt fullbordat faktum.

Herr talman: Jag tillåter mig hemställa till den ärade talaren, att han måtte hålla sig till det ärende, som här föreligger.

Herr Lindhagen: Ja, det rör precis samma sak, det är nämligen fråga om ett kommittébetänkande även här, och jag tager detsamma till belysning på vad jag nyss nämnde. Det rör alldeles samma sak. Man måste se till, att icke genom jobberi och annat själva skogskapitalet ruineras på våra förnämsta skogar, och man begär att så skyndsamt som möjligt få en lagstiftning emot detta. Men då heter det: Nej, det skola vi icke nu tänka på; man får se vad regeringen tycker. Och har den kommittén sagt, att det är bra som det är, bry vi oss inte heller om det. Det är lätt och behagligt för dem som äga de stora skogarna att komma med sådana undanflykter; men varför skola socialdemokraterna alltid gå i ledband av dessa? Det bevisar, att socialdemokratien, när allt kommer omkring, icke kommer att medföra den förnyelse, som folket begär, utan endast en ny byråkrati.

Ang. ny lag-
stiftning rör-
ande vård av
enskildes sko-
gar m. m.

(Forts.)

Herr Ericsson, Aaby: Herr greve och talman! Jag är fullt övertygad, att den ärade motionären varit ledd av de allra bästa avsikter, både när han avgivit denna motion och en hel mängd andra motioner, och det är utom allt tvivel, att hans önskemål om uthålligt skogsbruk är en sak, som vi alla, som sätta värde på Sveriges naturtillgångar, äro varmt intresserade för. Men den ärade motionären får ursäkta, att vi, som verkligen, i motsats till vad den ärade motionären tyckes tro, hava sett och tagit del av kommittébetänkandet — inom parentes vill jag säga, att motionären själv erkänner, att den ena hälften, ordförandens reservation i denna kommitté icke ännu föreligger — finna mera förstånd, skäl och klokhet i kommittébetänkandet än i motionen. Och jag vill upplysa den ärade motionären, att för den som vet, vad som menas med uthålligt skogsbruk, är det en sak, som beror av så ytterst skiftande förhållanden, olikheter i skogsmark och andra omständigheter, att det ingalunda är en så lättvindig sak, som den ärade motionären tycks tro. Det ha alla, som förstå saken insett, och vi, som tro oss hava litet omdöme i denna fråga, ha också gillat deras uppfattning. Och är det så underligt, om vi fästa oss mer vid de sakkunnigas utlåtande i dessa frågor än vid den motion, som bland annat innehåller en passus sådan som denna: »Ljus, värme, bostadsmöjligheter, jordbruk och utkomst förrinna.» Det är icke litet — som förrinner, mina herrar. Det är en väldig ström, vartill jag icke känner någon annan motsvarighet än, om jag skall vara uppriktig, herr Lindhagens motionsflod. Men härefter säger herr Lindhagen något, som jag satt tre stora frågetecken för. I nästföljande punkt om allt detta storslagna, som förrinner, heter det: »De andliga vidderna försvinna.» — Vad menar den ärade motionären? Är det tänkbart, att han satt dit det för att få ett rim på »förrinna» — »försvinna»? Man rimmar ju i poesi, men en motion är väl en mera ovanlig plats för sådant. Möjligen är det meningen, att bland de andliga vidderna också skall få räknas det sunda förståndet — och det tycker jag att man bör göra — och menar den ärade motionären, att det är det som förrinner, då kan jag icke neka till, att han har i viss mån rätt i vad som rör innehållet i denna moion.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Jag skall icke diskutera med den föregående talaren om de andliga vidderna, ty det framgår av hans anförande, att han själv ej har några sådana, och då begriper han det icke. Jag skall däremot tala om den skogsfråga, som här föreligger.

Nu fingo vi höra ännu något nytt. Utskottet säger, att vi icke alls skola inlåta oss på saken, förrän Kungl. Maj:t kommit fram med förslag. Nu föll den siste talaren ur rollen och yppar, att utskottet gillar kommittébetänkandenas mening i sak och ogillar motionärens mening i sak. Ja, det var något helt annat; det kan jag förstå. Det är en prövning i sak, man då ingår på, men det har icke skrivits i utlåtandet, utan där står, att man icke skall ingå i prövning alls.

Jag förstår mycket väl, att herr Aaby Ericsson är förtjust i båda

dessa betänkanden; det är alldeles hans politiska åskådning. Det är den finten, som ligger bakom, att han lurat de beskedliga socialdemokratiska medlemmarna att gå med på utskottets utlåtande och att tro, att det bara är en ödmjuk honnör för deras egen regering till på köpet, fastän där bara sitta tre socialdemokrater. Jo jag tackar jag, där ser man, hur det förhåller sig.

Ang. ny lagstiftning rörande nard av enskildes skogar m. m.
(Forts.)

Herr E r i c s s o n, A a b y: Endast ett ord. Jag måste ytterligare fästa den ärade motionärens uppmärksamhet på, att hela kommittébetänkandet icke föreligger. Är det då rimligt att begära, att utskottet nu skall taga ställning till ett kommittébetänkande, som endast utkommit med *en* del, under det den andra delen, som lär utgöra ordförandens reservation, ännu icke föreligger? Är det då icke i de andliga vidernas — som jag saknade — d. v. s. det sunda förnuftets nann och enligt riksdagspraxis riktigare att vänta, tills hela kommittébetänkandet, belyst av Kungl. Maj:ts förslag, föreligger?

Herr L i n d h a g e n: Ja, herr talman, nu ha vi fått höra en fjärde ståndpunkt. Nyss sades det av utskottets vice ordförande, att utskottet själv prövat saken och tyckt, att det var mycket bra, som kommittén föreslagit. Nu har det icke gjort det igen, utan tvärtom uppskjutit sin eftertanke, därför att ordföranden icke avgivit sitt betänkande. Ja, det är underligt med detta kommittébetänkande. Det består av två delar; den ena delen har utkommit för jag tror ett år sedan och innehåller kommitténs utlåtande, men den andra delen, som skall innehålla ordförandens reservation, har ännu icke utkommit. Vid sådant förhållande får verkligen denne ordförande finna sig i, att vi icke vänta på hans skrivelser, utan hålla oss till det avgivna betänkandet, såsom det vi skola rätta oss efter. Men här rör man sig fram och tillbaka, än är det si och än är det så. Herr Ericsson fann ärendets behandling bra. Han får vad han tycker bäst om, och de andra bli lurade.

Herr T r ä f f: Jag skulle vilja säga några ord till herr Lindhagen med anledning av, att han tycktes vända sig mot socialdemokraterna i detta utskott.

Det är med mig som med herr Lindhagen, att jag är förkyld och litet hes för tillfället, men jag vill bara säga honom, att det ligger väl ändå något förnuftigt i det resonemang, som förts, att man icke skall begära en ny skrivelse till Kungl. Maj:t, när en utredning kommer att föreligga i så nära framtid, som här faktiskt är fallet. Jag tror, att kammarens ledamöter skola behjerta en sådan ståndpunkt, som även vi socialdemokrater i detta fall intagit, att vi ställa oss avvaktande, tills det ögonblick, när denna utredning från kommittén kommer. För övrigt har ju herr Lindhagen en ny möjlighet att framkomma med förslag vid det tillfälle, när man konstaterat, vad detta kommittébetänkande innehåller. Jag har för min del varit med om behandlingen av detta ärende, men jag ansåg, som sagt, att det ligger

Ang. ny lag-
stiftning rör-
ande vård av
enskildes sko-
gar m. m.

förnuft i denna tankegång att låta ärendet vila, tills den fulla utredningen föreligger. När man kan tänka sig, efter de upplysningar som lämnats, att detta åtminstone till nästa riksdag kan ske, vore det väl meningslöst att nu besluta en ny skrivelse.

(Forts.)

Herr *Lindhagen*: När andra kammaren tre gånger förut behandlade förslag till en liknande skrivelse, förelåg inget som helst kommittébetänkande. Den tidens människor kunde på grund av sin egen livserfarenhet och sitt sunda förnuft bilda sig en mening om föreliggande frågor utan vare sig kommittébetänkanden eller kungliga propositioner. Den nuvarande generationen tyckes däremot behöva mycket, mycket undervisning för att över huvud kunna få någon mening alls även om de frågor, som äro mest närliggande. Icke kan det ligga något förnuft häri från riksdagens sida. Åtminstone kan jag ej tänka mig annat än att socialdemokraterna gilla de synpunkter i huvudsak, som jag uttalat i bägge mina motioner. Och när vi vidare veta, att de avgivna kommittébetänkandena gå stick i stäv mot desamma, kan man åtminstone ha olika meningar om det naturligaste och sundaste en socialdemokrat vid sådant förhållande kan göra är, att underlåta att fästa regeringens uppmärksamhet på den mening, som är hans egen.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den av herr *Lindhagen* i ämnet väckta motionen; och förkarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindhagen* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 20, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Lindhagens* i ämnet väckta motion.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 92;

Nej — 9.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande, nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa med anledning av färdigställandet av dubbelspåret Rönninge—Ström för statens järnvägar obehövligen markområden, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion om ävägbbringande av utredning och förslag beträffande statsverksamhet på konstgödseltillverkningens område, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Herr statsrådet *Holmquist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 112, angående uppförande av ny överläkarbostad vid Göteborgs hospital;

nr 113, angående inköp för telegrafverkets räkning av viss tomt i Strömsunds municipalsambälle m. m.;

nr 114, med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 5 i förordningen den 14 juni 1917 angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete;

nr 115, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postavgifter;

nr 117, angående årligt understöd åt förre extra polismannen K. G. W. Särenholms änka Edla Jenny Särenholm m. fl.; samt

nr 119, angående bestridande av ökade kostnader för färdigställandet av pansarbåtarna Gustaf V och Drottning Victoria.

Herr *Lindhagen* väckte en motion, nr 226, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående Sveriges anslutning till nationernas förbund.

Motionen hänvisades till särskilda utskottet.

Herr *Reuterskiöld* erhöll på begäran ordet och yttrade: Med begagnande av den rätt, som 57 § riksdagsordningen giver, ber jag att till kammaren få göra följande framställning:

Det är anledning till anmärkning mot hans excellens utrikesministern, varom remiss begäres till konstitutionsutskottet, inför vilket anledningen skall uppgivas.

Jämlikt föreskriften i § 57 riksdagsordningen skulle det sålunda avgivna yttrandet tillika med ett av herr *Reuterskiöld* i sammanhang därmed avlämnat förseglat konvolut överlämnas till konstitutionsutskottet.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökning av riksbankens sedelutgivningsrätt; och

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 25, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskilda avdrag vid 1920 års taxering till bevillning för inkomst, dels ock i ämnet väckta motioner.

Anmäldes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 30 april 1918 om fastställande av högsta pris å vissa varor under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden m. m.

Skrivelseförslaget godkändes.

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 19 juni 1917 med vissa bestämmelser mot oskäligen pris under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden.

Skrivelseförslaget godkändes.

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 26 april 1918 om förfogande över viss egendom under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden.

Skrivelseförslaget godkändes, under förutsättning att även andra kammaren bifölle vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10.

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 mars 1917 om förbud i vissa fall mot överlåtelse av fartyg eller andel däri eller upplåtelse av fartyg, så ock mot förvärv av aktie i aktiebolag, som äger fartyg eller andel däri m. m.

Skrivelseförslaget godkändes.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Andersson, Karl Andreas*, för tiden från och med den 28 innevarande månad till och med den 12 nästkommande mars.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades dessa, nr 112, 113 och 119 till statsutskottet, nr 114 till behandling av lagutskott, nr 115 till bevillningsutskottet samt nr 117 till bankoutskottet.

Anmälades och bordlades bankoutskottets utlåtande nr 9, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12,46 på dagen.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna.*

Fredagen den 27 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Herr statsrådet friherre *Palmstierna* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 121, angående livränta m. m. åt gårdsägaren J. N. Gustafsson i Östersund och hans hustru;

nr 122, angående utbyte av mark mellan kronan och Stora Kopparbergs bergslags aktiebolag;

nr 123, angående tillskott till dyrtidstillägg för lantbruksingenjörer;

124, angående tillskott till dyrtidstillägg för vissa lantmätare;

nr 125, angående registratorn E. Rahms uppförande å allmänna indragningsstaten; samt

nr 129, angående anskaffning av en brandautomobil för Karlskrona varv och fästning m. m.

Upplästes och lades till handlingarna följande från justitiedepartementet ankomna

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 27 februari 1920.

Till justitiedepartementet hade från överståthållarämbetet insänts en den 26 februari 1920 dagtecknad riksdagsmannafullmakt av inne-

håll att, sedan direktören C. G. Magnusson blivit av stadsfullmäktige i Stockholms stad utsedd till ledamot av riksdagens första kammare för tiden till den 1 januari år 1922, men denna plats blivit ledig, vid förrättning enligt 14 § av lagen om val till riksdagen kassören *Oskar Erikson* blivit utsedd att inträda såsom ledamot av nämnda kammare för tiden till den 1 januari 1922.

Vid den granskning av fullmakten, som företogs inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till första kammaren.

I ämbetet:

Sven Hagströmer.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Riksdagsman *Nils Anton Bondesson* lider av influensa och är på grund därav tills vidare bestämt förhindrad att bevista riksdagens sammanträden.

Intygas på heder och samvete.

Stockholm den 26 februari 1920.

K. A. Fries,

Leg. läkare.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtande nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att vid verkställande av utav riksdagen medgivet fastighetsbyte med danska staten lämna annat än ursprungligen avsett vederlag m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden och memorial:

nr 4. i anledning av väckt motion angående skattefrihet under åren 1921—1923 för vissa inkomsttagare m. m.:

nr 5. i anledning av väckt motion om vidtagande av åtgärder för en jämlik och rättvis taxering av jordbruksfastigheter;

nr 6. i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om bevillningsutskottets betänkande nr 3, rörande väckt motion om ändring av 55 § 2 mom. i förordningen angående försäljning av rusdrycker;

nr 7. i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av tullfrihet vid införsel av för Svenska röda korset avsedda ambulansautomobiler; och

nr 8. i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tullfri införsel av en telefonkabel;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande tillfälligt undantag från gällande inskränkningar i rätten att använda sparbanks vinst; och

nr 14, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i sparbankslagen m. m.;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 16 mom. 6 värnpliktslagen den 17 september 1914;

nr 11, i anledning av väckt motion om ändring i 10 § andra stycket i förordningen angående lagfart å fång till fast egendom; och

nr 12, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående sådan ändring i lagen om 20-årig hävd, att densamma ej vidare må gälla mot kronan och i vissa fall ej heller mot enskilda;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckt motion om ändring av 40, 41 och 42 §§ i lagen om fattigvården den 14 juni 1918; och

nr 12, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 43 § 2 stycket i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården; ävensom

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckt motion om tillägg i § 4 av reglementariska föreskrifter för riksdagen;

nr 4, i anledning av väckt motion om åvägabringande av utredning i fråga om beredande åt den rättssökande allmänheten av vissa lättnader beträffande handlingars inlämnande m. m.;

nr 5, i anledning av väckt motion angående åtgärder mot barns brukande och vuxnas missbrukande av tobak;

nr 6, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Konungen med begäran om utfärdande av instruktion för försvarskommisionen i vissa angivna syften;

nr 7, i anledning av väckt motion om uppdragande åt försvarskommisionen att utarbeta förslag till ett fullständigt nytt tjänstgöringsreglemente för de värnpliktigas övningar; och

nr 8, i anledning av väckt motion om åvägabringande av utredning, huruvida behovet av underbefäl skulle kunna fyllas genom att staten uppläte egna hem åt personer, som i gengäld tjänstgjorde som underbefäl.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts under fjärde huvudtiteln av statsverkspropositionen och propositionen om tilläggsstat för år 1920 gjorda framställningar om anslag för fullföljande av arbetena å kaserneetablissemang för femton infanteriregementen;

nr 21, i anledning av vissa framställningar rörande anslag under tilläggsstatens för år 1920 femte huvudtitel; och

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk förhöjning av de enligt resereglementet utgående dagtraktamenten för extra förrättningar i statens ärenden.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 30, till Konungen i anledning av väckt motion om ändring i 27 § 3 mom. i lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 37, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anstånd med erläggande av ränta å annuitet å statslån för järnvägsanläggning mellan Gånghester och Ulricehamn.

Vid föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag nr 210, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av statsbidrag till uppförande av byggnader för folkskoleväsendet i riket, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

Upplästes följande till kammaren ankomna skrivelse:

År 1920 den 26 februari sammanträdde de valmän, som av kammarna fått i uppdrag att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning för att, sedan anmält blivit, att av de personer, som nämnda valmän den 13 innevarande månad utsett till revisorssuppleanter vid avdelningskontoret i Gävle, andre och tredje suppleanterna herrar Arv. Sjögren och G. S. Göransson anmält sig förhindrade, företaga erforderligt fyllnadsval; och befunnos efter valets slut hava blivit till revisorssuppleanter vid riksbankens avdelningskontor i Gävle utsedda:

herr Löfgren, J. A., v. konsul, Gävle, med 13 röster,
» Ekberg, N. A., fabrikör, Gävle, med 12 röster;
sedan beslutats att av de kvarstående suppleanterna den fjärde suppleanten herr Albert Hålander skulle bliva andre suppleant samt de nyvalda suppleanterna tredje och fjärde suppleanter.

Viktor Larsson.
N. S. Norling.

A. Antonsson.
Albert Mossberg.

På framställning av herr talman beslöts att det nu upplästa protokollet skulle läggas till handlingarna ävensom att protokollsutdrag härom skulle avgå till bankoutskottet med anmodan till utskottet att låta om detta val underrätta ej mindre de valda än även fullmäktige i riksbanken samt styrelsen för avdelningskontoret i Gävle.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 23 och 24 samt bankoutskottets utlåtanden nr 9 och 10.

Avgåvos nedannämnda motioner:

nr 227, av herrar *Hult* och *Pålsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 95 med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m.;

nr 228, av herrar *Norling* och *Norin*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m.; samt

nr 229, av herr *Julin*, *Teodor* och herr *Asplund*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg å befattningshavare i statens tjänst m. m.

Dessa motioner hänvisades, i vad de avsågo jordbruksärenden, till jordbruksutskottet, såvitt de rörde pensions- och indragningsstaterna, till bankoutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Efter föredragning av de vid sammanträdet början avlämnade kungl. propositionerna blev propositionen nr 121 på begäran bordlagd, varemot de övriga hänvisades, nr 122—124 till jordbruksutskottet, nr 125 till bankoutskottet samt nr 129 till statsutskottet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.17 e. m.

In fidein

A. v. Krusenstjerna.